

GİZLİ EL (1924) REŞAT NURİ GÜNTEKİN (1889 – 1956)

Hakkında

Reşat Nuri Güntekin'in kaleme almış olduğu üçüncü romanı olan ve çıracılık eserlerinden biri olarak kabul edilen *Gizli El* ilk defa 1920 yılında Dersaadet gazetesinde tefrika edilmiştir. Gazetesinde roman yayımlamak isteyen Sedat Simavî, tiyatro ve öykü yazarı olan Güntekin'den tefrika edilmek üzere bir roman yazmasını istemiştir. Eser otoriteler tarafından dönemin siyasi vakalarına yönelik eleştiri niteliği taşıdığı kanaatiyle birkaç defa sansüre uğrar. Eseri toplumsal ve siyasi eleştiri amaçlı yazmış olan Reşat Nuri Güntekin tavsiye üzerine ana olay örgüsünü bir aşk hikâyesi üzerine oturtmuştur. Roman ilk defa 1924 yılında İkbâl Kütüphanesi tarafından kitap halinde yayımlanır. *Harabelerin Çiçeği* adlı eseri ilk romanı olsa da bunu bir Fransız romanından özenerek yazdığını kabul eder ve bundan dolayı aslında ilk romanının *Gizli El* olduğunu söyler. Eserin içkin yapılarına gelince açık ve geniş uzamın genel olarak Bursa-Gemlik olduğunu görmekteyiz. Bunun haricinde İstanbul ve Avrupa'nın belirli şehirleri, Sofya ve Viyana gibi, çok kısa da olsa anlatıda geçer. Kahraman anlatıcı ve benöyküsel odaklayımla olayları birincil ağızdan takip ederiz ve iç monolog, diyalog ve bilinç akışı gibi uygulamalar fazlasıyla kullanılır. Anlatıdaki vaka zamanını ikiye bölmek gerekirse ilk bölümün I. Dünya Savaşı öncesinde ikinci bölümünse savaşın sonrasında geçtiğini görmekteyiz. Asıl vakalar geriye dönüş tekniğiyle anlatılır.

Özet

Hukuk Fakültesini bitirmiş olan Şeref Bey ebeveynlerini kaybettiği için tek başına kalmış ve kendisine bir memurluk görevi verilmesi için Umum Müdürü'ne dilekçe vermeye gelmiştir. Gemlik'e maliye memuru olarak atanan Şeref Bey, büyük işler başarmak isteyen biri olarak oldukça küçük bir yere düşmüş olmanın bunalımını yaşar. Kendisine yakınlık gösteren Dr. Cemil Bey aracılığıyla eski İttihatçı Aziz Paşa'yla tanışır ve onun Adnan adındaki oğluyla Seniha adlı kızına ders vermeye başlar. Düzenli olarak Aziz Paşa'nın çiftliğine gitmeye başlayan Şeref Bey Fransız Lisesi'nde eğitim almış Seniha'ya âşık olur. Bir davet sırasında sarhoş olduğu ve Seniha'yı erkek bir misafirden kıskandığı için kendi evine dönerken yere düşer. Şeref'in cüzdanında Seniha'ya ait bazı fotoğraflar bulunur. Bunu öğrenen Aziz Paşa kızını zengin biriyle evlendirip kaybetmekten korktuğu için onu Şeref Bey'le evlendirir. Yeni evli çift oldukça mutludur. Fakat bir süre sonra I. Dünya Savaşı patlak verir. Emekli Albay Murat Bey Şeref Bey'e ülkenin demiryollarına ve vagonlara ihtiyacı olduğunu söyleyerek onu kendi şirketinde çalışmaya ikna eder. Askerlik şubesinde yazıcı olarak görev yapan Şeref Bey vagon ticaretine atılarak bütün dünyayı gezmeye ve zenginleşmeye başlar. Savaşın bitmesiyle ülkenin sayılı zenginlerinden biri haline gelir. Fakat bu ticaret sırasında daha fazla kâr elde etmek amacıyla yapılan haksızlıklar ve hukuksuzluk nedeniyle birçok masum insan hayatını kaybeder. İnandığı her şeye ihanet etmiş olan Şeref Bey'den Seniha da uzaklaşır. Fakat bir gün Nezihe adlı zengin bir kadınla birlikte olmak üzereyken yaptığı hataların ağırlığı altında ezilir. Gemlik'teki çiftliğe dönerek Seniha'dan af diler. Şeref Bey'in büyük işler başardığını ve büyük suçlar işlediğini sanan büyük bir çocuk olduğunun farkında olan Seniha onun gerçekten pişman olduğuna inanması üzerine onu affeder.

Kişiler

Şeref Bey	Anlatının başkişisidir. Maliye memuruyken savaş vurguncusuna dönüşür.
Ali Süreyya Bey	Umum müdürüdür.
Aziz Paşa	Eski bir İttihatçı olan komutan Bursa'da inzivaya çekilmiştir.
Adnan	Aziz Paşa'nın Galatasaray'da okuyan oğludur.
Cemil Bey	Emekli askeri doktordur. Bursa'da yaşamaktadır.
Seniha	Aziz Paşa'nın Fransız Lisesi'nden mezun olan kızıdır. Şeref Bey'in aşkıdır.
Nevnihal Hanım	Aziz Paşa'nın zengin yakınlarından biridir.
Süvari Zabiti	Aziz Paşa'yla Seniha'nın genç yakınlarından biridir.
Nusret Bey	Şehbender, yani diplomattır.

Nezihe

Şeref Bey'in yurt dışındayken görüştüğü evli ve zengin bir kadındır.

Anlatıda yer alan diğer anlatı kişilerinin isimleri şunlardır: İstinaf Mahkemesi Reisi, Muhasebeci, Bosnalı İdris, Süleyman (faytoncu), Değirmenci vd.

Olay Örgüsü

Bürokratların Afyon Ticareti 20 Nisan tarihinde vekilliğini yaptığı şirket adına Umum Müdürü'yle görüşmeye gelmiş olan Şeref Bey, şirketin şartlarıyla kurumun yapmış olduğu teklif arasında uyumsuzluklar olduğunu dile getirir. Ayrıca Şeref Bey Umum Müdürü Ali Süreyya Bey'e afyon konusunda bazı sorunlar yaşadıklarını söyler. Taksim'e gidecek olan Şeref Bey'i arabasıyla Çapa'ya kadar bırakmak isteyen Umum Müdürü'nün dalkavukluk yaparak ve rüşvet vererek afyon sorununu çözmeye çalışacağı anlaşılır. Yaklaşık beş yıl önce fakülteyi yeni bitirmiş bir öğrenci olarak bu binaya gelmiş olan Şeref Bey, Gemlik'te maliye memuru olmak için bir kâğıt vermeye hazırlanırken ne kadar ezilip küçüldüğünü hatırlar. Şimdiyse önemli bir iş insanı olarak aynı binada aynı kişiyi yıllar önce kendisinin düşmüş olduğu duruma düşürmüş olmanın mağrurluğunu duyar. Araba yolculuğu sırasında Ali Süreyya Bey dolaylı yoldan sözü süreklilik olarak afyon meselesine getirmeye çalışsa da Şeref Bey de aynı şekilde karşılık vererek konuyu değiştirir.

Eşiyle Ters Düşmesi Üzerine Şeref Bey'in Kendi Geçmişini Hesaba Çekmesi 5 Mayıs Pazar günü düzenlenen bir davete katılan Şeref Bey'e Mebus Feridun Ziya tarafından bir motorbot hediye edilir. Davete katılan herkesten saygı gören ve fazlasıyla eğlenip memnun kalan Şeref Bey oldukça mutlu bir halde eve döner. Akşamları İstanbul'daki evlerinde kapalı kalmaktan huzursuz olan Şeref Bey Seniha'yla birlikte sahilde gezintiye çıkmayı sever. Sahil kenarındaki kayalıklara oturup geleceği düşleyen Şeref Bey Seniha'nın fikirlerini öğrenmek ister. Çocukların büyümesiyle birlikte onların tahsillerini geliştirmiş bir Avrupa ülkesinde yapmalarını ister. Ayrıca eşiyle birlikte bir yere yerleşmekten ziyade bütün dünyayı gezmek ister. Fakat Şeref Bey'in aksine Seniha Gemlik'e yerleşmek ve Narlı Çiftliği'nde yaşamak ister. Onun gelecek beklentilerinde eşiyle birlikte huzurlu ve rahat bir hayat yaşamak vardır. Birlikte eve dönmeleri üzerine Şeref Bey çalışma odasına kapanıp hayatını gözden geçirir.

Maliye Memuru Olarak Gemlik'e Atanma Mektepten mezun olduktan sonra babasını kaybetmiş olan Şeref Bey yirmi dört yaşına kadar onun sayesinde hiç maddi sıkıntı çekmemiştir. Yaşanan trajik olayın ardından Şeref Bey acilen iş bulmak zorunda kalır ve Hukuk Fakültesinden yeni mezun olmuş biri olarak Gemlik'e maliye memuru olarak atanır. Oldukça küçük bir yer olan Gemlik'teki memurların en büyük eğlencesi akşamları düzenlenen davetlerdir. Bu davetler sırasında alt üst ilişkisi ortadan kalkar ve herkesin birbiriyle fütursuzca eğlendiği görülür. Maliye memurunun kolcubaşısıyla, mahkeme mübaşirinin sicil kâtibiyle şakalaştığı görülür. Şeref Bey'in yalnız başına bir köşede oturduğunu fark eden mektep hocası onun yanına gider ve bütün kolcuları tarafından nasıl dövülmüş olduğunu anlatır. Şeref Bey'in oldukça gergin olduğunu, hiç eğlenip gülmediğini fark eden mektep hocası, bölgede çalışan diğer memurlar tarafından sevilmenin yolunun rahat davranmak olduğunu söyler. Fakat Şeref Bey görmüş olduğu manzaradan bunalır ve bir an önce oradan kurtulmak ister.

Gemlik'te Ufkunun Daralması ve Cemil Bey'le Tanışması Kış mevsimiyle gelen sıkıcı günlerde ormanlık bir alanda gezindikten sonra tepedeki kireç ocağının tepesinden Marmara'yı izleyen Şeref Bey, içindeki sıkıntıyı gidermek için Anadolu'nun daha derinlerine girmeyi düşünür. Fakat en azından Bursa'nın denize kıyısı olduğu düşüncesi onun içini rahatlatmaktadır. Bu sırada emekli bir doktor olan Cemil Bey'in kendisine doğru geldiğini görür. Emekli olduktan sonra bile çalışmaya devam eden ve elinde geldiğinde her hastayla ilgilenmeye ve onların sorunlarına çözüm bulmaya çalışan Cemil Bey yerliler tarafından çok sevilir. Şerefi düşünceli bir halde gören Cemil Bey onun âşık olduğunu ya da geçmişin hesabını yaptığını sanır. Fakat kendi istikbali için büyük planları olan Şeref gelecekte neler yapacağını ve nasıl önemli bir insan olabileceğini düşünmektedir. Şeref'in dürüst ve zeki bir genç olduğunu anlayan Cemil Bey onunla dost olmaya karar verir. Şeref Bey de onun dostluğunu kabul eder.

Şeref Bey'in Aziz Paşa'yla Tanışması Bir cuma sabahı Şeref Bey'in yanına gelen ve onunla birlikte otobüse binip yola çıkan Dr. Cemil Bey Narlı Çiftliği'ne gittiklerini söyler. Yolculuk sırasında birbirleriyle sohbet ederek dostluklarını pekiştirirler. Şeref Bey Cemil Bey'i her geçen gün daha çok sevip ona saygı duymaya başlar. Cemil Bey Şeref Bey'e Aziz Paşa'yla görüşeceklerini söyler. Almış olduğu bu haber karşısında Şeref Bey heyecanlanır. Meşrutiyet'ten sonra İttihatçılarla yolunu ayırmış

olan Aziz Paşa Gemlik'e yerleşerek çiftçilik yapmaya başlamıştır. Ülkenin çiftçilikle kalkınacağına inanır. Cemil Bey, onun hakkında çıkan alkolik ve hovarda olduğuna dair dedikoduların doğru olmadığını söyler. Şeref Bey'den Aziz Paşa'nın Galatasaray'da okuyan oğlu Adnan'a ders vermesi istenir.

Narlı Çiftliği'ne Gelen Şeref Bey'in Adnan'a Ders Vermeyi Kabul Etmesi Narlı Çiftliği'ne varan ikili Aziz Paşa'nın Moskof atıyla ilgilendiğini görür. Atını fazlasıyla önemseyen Aziz Paşa onun sorununun çözülmesini ve ona iyi bakılmasını ister. Cemil Bey'e sataşarak baytarlığın doktorluktan daha önemli olduğunu söyler. Zira baytarların birçok canlıyla doktorlarınsa yalnızca insanlarla ilgilendiklerini söyler. Ayrıca şakacı bir üslupla insanların tedavi edilmeye değer canlılar olmadıklarını da ekler. Yanında durduğu kişilerin büyüklüğünden büyülenen Şeref Bey'in kendini küçülmüş hissettiği bir sırada Aziz Paşa onunla konuşmaya başlar. Aziz Paşa Şeref Bey'den Adnan'a Ulum-i Dinî'ye ve Hesap dersi vermesini ister. Derslerinde başarısız olması durumunda Adnan'ı çoban Ali'nin yanına vereceğini söyler.

Şeref Bey'le Seniha'nın Tanışması Haftada üç gün Narlı Çiftliği'ne gidip Adnan'a ders vermeye başlamış olan Şeref Bey ondan fotoğrafçılık öğrenir. Adnan bazı derslerinde başarısız olsa da kişilik olarak oldukça olumlu bir gençtir. Aziz Paşa'yı yanındaki kara çarşafı bir kadına bastonuyla bahçedeki ağaçları gösterirken gören Şeref Bey ikili arasında geçen konuşmaları duyar. Ağaçları çok seven ve büyük bir çınar ağacına Aziz Paşa'nın Sarayı adını veren Aziz Paşa Şeref Bey'i kızı Seniha'yla tanıştıır. Pangaltı'daki Fransız Lisesi'nde eğitim alan Seniha oldukça başarılı bir öğrenci olduğu gibi kişilik olarak da oldukça duyarlıdır. Aziz Paşa esprili bir dille kızına evlenme yaşına geldiğini ve onu zengin bir Arap lideriyle evlendirebileceğini söyler. Zira Aziz Paşa Seniha'yı bir prenses olarak görmektedir. Babasının latifelerini soğukkanlılıkla karşılayan Seniha'yla ilk kez göz göze gelen Şeref Bey görmüş olduğu kadından oldukça hoşlanır.

Aziz Paşa'nın Seniha'yı Kaybetmekten Korkması Erkek kardeşi Adnan'ın aksine Seniha, Fransız Lisesi'nde oldukça iyi bir eğitim almıştır. Dersler tamamen Fransızca işlendiği için Türkçesi zayıf kalmıştır. Aziz Paşa Seniha'nın yazısının özensizliğini ve yaptığı imla hatalarını esprili bir üslupla eleştirir. Bunun üzerine Aziz Paşa Şeref'ten Seniha'ya Türkçe dersi vermesini ister. Kızını bir prenses olarak gören Aziz Paşa onu bir Mısır prensesiyle evlendirmek ister. Fakat Seniha bu konuda konuşmaktan rahatsızlık duyar. At arabasının gelmesi üzerine Aziz Paşa Seniha'nın küçükken hayalini kurduğu arabayı alamamış olmaktan yakındır. Fakat Seniha Aziz Paşa'ya artık küçük bir kız olmadığını ve maddi şeyleri önemsemediğini söyler. Seniha'yı hala küçük bir kız olarak gören Aziz Paşa'ya onun hayalini kurduğu arabayı alamamış olmaktan duyduğu hayal kırıklığını dile getirmeye devam eder.

Şeref Bey'in Seniha'ya Aşık Olması At arabasıyla koruluğa yapılan yolculuk sırasında grup üyeleri arasında bir yakınlaşma olur. Değirmene giden köprüyü geçmeden önce çarşafını çıkaran Seniha Şeref'e oldukça genç ve güzel görünür. Şeref Bey Seniha'ya köprüyü geçerken yardım eder ve onun elinden tutar. Bu onların ilk yakınlaşması olur. Değirmencinin toplayıp ikram ettiği cevizleri yerler. Ardından akşam yemeğini yemek için eve dönülür. Terasta yenilen yemeğin ardından Şeref evine döner. Ertesi sabah uyandığında bir süre hiçbir şey hatırlamayan Şeref Bey Seniha'ya âşık olduğunu kabul edip bu gerçeği kendine itiraf eder. Fakat aradaki sınıf farkı ikili arasındaki önemli bir engeldir. Şeref Bey Aziz Paşa'yı gözünde çok büyütür ve kendini onun kızına layık görmez. Gururuna yenik düşen Şeref Bey, ne olursa olsun Seniha'ya olan aşkını kimseye belli etmeyeceğine söz verir. Ona alan aşkını bir sır olarak saklayacaktır.

Şeref Bey'in Seniha'ya Türkçe Dersi Vermesi Şeref Bey Seniha'ya Türkçe dersi vermeye başlar. Öğrencilik yıllarında giymeyi alışkanlık haline getirmiş olan Seniha siyah önlüğüyle derslere katılır. Şeref Bey Aziz Paşa'nın kütüphanesinden seçtiği kitapları Seniha'yla birlikte okumakla derse başlar. Başlangıçta yalın bir dille yazılmış olan kitaplar okunacak ve zamanla ağıdalı üslubu olan eserlere geçilecektir. Seniha kitaplıktan Tevfik Fikret'in *Rûbab-ı Şikeste*'sini seçer. Eserin içeriği üzerine malumatı olan Şeref Bey yanlış anlaşılaktan korkarak aşkla ilgili bölümleri atlamak ister. Aziz Paşa Şeref Bey'in elindeki kitabı görmesi üzerine kızacaktı gibi olur. Fakat kısa bir süre sonra eserin bazı bölümlerini ezberinden okumaya başlar. Şeref Bey, Aziz Paşa'nın eskiden hovardalık ettiğini söyleyen kişilerin haklı olabileceğine kanaat getirir. Söylemlerinden Aziz Paşa'nın da geçmişte âşık olduğu veya aşk acısı çektiği anlaşılır.

Şeref Bey'in Seniha'yı Sevdiğini Belli Etmemeye Çalışması Şeref Bey Seniha'dan hoşlandığının anlaşılması için türlü önlemler almaya başlar. Zira artık en büyük korkusu ona beslediği duyguların

açığa çıkacak olma tehlikesidir. Gururuna aşırı kapılmış olan Şeref Bey her derse daha bakımsız ve özensiz bir halde gelmeye başlar. Gün geçtikçe görünümü daha da kötüleşir. Bir gün Aziz Paşa Şeref Bey'e kendisine hediye edilmiş olan bir kravatı oldukça genç işi bulduğu için hediye etmek ister. Şeref Bey yoksul olmasından dolayı Aziz Bey'in bu kravatı kendisine verdiğini, kravatı beğenmediğini söylemesinin yalnızca bir bahane olduğunu düşünür. Fakat Şeref Bey Aziz Paşa'nın hediyesini kabul eder ve onu çok beğenmiş gibi davranır. Kitap okumayı çok seven, gelişime açık olan ve meraklı bir kişilik olan Seniha Şeref Bey'e gerek duymadan hızlı ilerlemektedir. Şeref Bey Seniha'nın özel hatta müstehcen konular üzerine konuşacak birilerini aradığını hisseder. Fakat Şeref Bey Seniha'yı sevdiğini kimseye belli etmemekte oldukça meşgul ve bu konuda oldukça karardır. Şeref Bey derslere sakalı uzamış ve temizliğine dikkat etmemiş bir halde gelmeye başlar. Neredeyse haftada iki akşam Aziz Paşa'nın evinde yemeğe kalınır ve terasta yemek yenir. Bir gün Dr. Cemil Bey Şeref Bey'e Bursa'da karşılaştığı eski bir miralay dostuna kendisinden bahsettiğini ve İstanbul ya da İzmir'deki şirketlerden birinde kendisine iş verilebileceğinin söylendiği müjdesini verir. Şeref Bey sevinip üzölmek arasında kalakalır. Dr. Cemil Bey Şeref Bey'e burada kalamaması gerektiğini söyler ve bu fırsatı kaçırmamasını önerir.

Çocukların Çiftlikten Ayrılması Üzerine Aziz Paşa'nın Yalnızlaşması Şeref Bey'le görüşmeye gelen Aziz Paşa, Seniha'yla Adnan'ı İstanbul'a gönderdiğini, Batum'da memurken birçok kez ava gittiğini ve yeniden ava gitmek istediğini söyler. Bunun üzerine ikili paraşol faytona binerek koruluk değirmenin yakınlarına avlanmaya gider. Çocuklarını İstanbul'a göndererek onlardan uzaklaşmış olan Aziz Paşa çocuklarının olmadığı zamanlarda onları unutmak için kumar oynar. Dinlenmek amacıyla değirmende oturmaya başlayan ikili kendi arasında dertleşmeye başlar. Özellikle Seniha'ya çok değer veren Aziz Paşa onun iyi ve varlıklı bir erkekle evlenmesini ister. Erkek olmasından dolayı Aziz Paşa'ya göre Adnan'ın yalnızca hayatta ve sağlığının yerinde olduğunu bilmesi yeterlidir. Fakat Seniha Aziz Paşa için oldukça önemlidir. En büyük dileği onun iyi bir insanla evlenmesidir. Şeref Bey Aziz Paşa'nın ağzından laf almaya ve Seniha'yla evlenme konusunda bir şansı olup olmadığını anlamaya çalışır. Çocuklarının gitmesiyle birlikte Aziz Paşa çiftlikten ayrılmış ve kumar oynayarak zamanını tüketmeye başlamıştır.

Seniha'yla Adnan'ın Misafirlerle Dönmesi ve Yerel Halkın Eğlencelerden Rahatsız Olması Huzursuz olduğu zamanlarda Şeref Bey Dr. Cemil'in evine gittiğinde kısmen de olsa rahatlar. Onun yanında kendini rahat ve güvende hisseder. Bir süre sonra Faytoncu Süleyman Dr. Cemil'in kapısını çalar ve Seniha'yla Adnan'ın İstanbul'dan döndüklerini haber verir. İki kardeşin neden geri döndüğünü merak eden ikili çiftliğe doğru yol alır. İkiliden hemen sonra da Aziz Paşa gelir. Şeref Bey'in kulağına doğru eğilen Adnan Seniha'nın birazdan büyük bir sürpriz yapacağını söyler. Seniha eve kalabalık bir misafir grubu getirmiştir. Aralarında Aziz Paşa'nın küçüklüklerini bildiği gençler de vardır. Çocuklarıyla birlikte eski yakınlarını bir arada gören Aziz Paşa çok sevinir. Aziz Paşa'yı kumar masasından kurtarmış olmanın sevinci yaşanır. Çiftliğe gelen misafirlerin düzenledikleri eğlenceler, dinledikleri müzikler ve oynadıkları oyunlar nedeniyle civar bölgelerde yaşayan yerliler arasında gelenlerin Kızılbaş oldukları, insanları dinden çıkardıkları ve tamamen Batılılar gibi hareket ettiklerine dair dedikodular çıkar. Bu dedikodulara Şeref Bey de inanmaya bunlardan etkilenmeye başlar. Özellikle Seniha konusunda endişelendiği ve onun hakkında söylenen şeylerden rahatsız olduğu için zaman zaman çiftliğin yakınlarındaki bir ağacın tepesinden evde olan biteni izler. Günler sonra Aziz Paşa Şeref Bey'e haber göndererek Adnan'ın sınav gününün yaklaştığını, bir süredir çiftliğe gelmediği için endişelendiklerini ve onu en yakın zamanda görmek istediğini söyler.

Şeref Bey'in Çiftliğe Gelmesi ve Seniha'yı Süvari Zabiti'nden Kiskanması Aldığı haber üzerine Şeref Bey çiftliğe gelir ve Adnan'a Matematikle Ulum-î Dinîye dersi vermeye başlar. Seniha Adnan'a ders veren Şeref Bey'e bazı sorular sorarak onun ilgisini çekmeye çalışır. Fakat Şeref Bey Seniha'yla ilgilenmiyormuş gibi yapar ve onu görmezlikten gelmeye çalışır. Adnan'a kesirlerle ilgili ders verildiğini gören Seniha derse müdahale eder. Süvari zabitinin Aziz Paşa'yla konuşarak çiftliğe girdiğini ve ikilinin güldüğünü gören Şeref Bey kıskançlık krizleri geçirmeye başlar. Adnan'a ders çalıştıran Şeref Bey içten içe çiftlikteki misafirlere öfkelenir. Fakat onlarla tanışıp kaynaşmaya başladıktan sonra onlarla ilgili düşünceleri tamamen değişmeye başlar. Özellikle Nevnihal adındaki misafirle olan şakalaşmaları ve onun büyük bir rahatlıkla müstehcen şakaları bile olgunlukla karşılaşması onu şaşırtır.

Şeref Bey'in Misafirlerle Yakınlaşması ve Seniha'yı Kiskanması Seniha hakkında duymuş olduğu kötü dedikodulara inanmış olan Şeref Bey bundan derin bir utanç duyar. Zira evde yaşananlardan gördüğü kadarıyla iddiaların hiçbiri doğru değildir. Dr. Cemil Bey Şeref'e onu Nevnihal Hanım'dan bilerek uzaklaştırdığını, zira onun gibi kadınların genç ve yakışıklı erkeklere derin zaafı

olduğunu söyler. Zenginlere karşı olan öfkelerini kaybetmeye başlamış olan Şeref Bey bu durumdan rahatsız olur. Zira bugüne kadar onlara karşı kendini bu şekilde korumuştur. Öfke ve sitemle eve giren Aziz Paşa kızına yeni bir damat adayı bulunmuş olmasına öfkelenmiştir. Dr. Cemil Bey ecnebi memleketlerde memurluk yapan bir delikanlının ona talip olduğunu söyler. Fakat kızından uzak kalmak istemeyen, yurtdışında çalışan biriyle evlenmesi halinde onu bir daha göremeyecek olmaktan korkan Aziz Paşa çok öfkelenir. Kızına duyduğu sevginin ve ikisinin arasındaki ilişkinin başkaları tarafından kısıklanıldığını düşünür. Bu söylentileri duymuş olan Şeref Bey ailenin tepkisini ölçmek için Şam'a atandığını söyler. Aziz Paşa Şeref Bey'e bu haberi alıştırma alıştırma vermediği için kızar. Sarhoş bir halde evden ayrılan Şeref Bey kendi evine doğru ilerlerken takılıp yere düşer. Birkaç gün sonra Dr. Cemil'in evinde kendine gelir.

Aziz Paşa'nın Seniha'yı Şeref Bey'e Vermesi Evden ayrıldıktan sonra yere düşmüş olan Şeref Bey'in cüzdanı cebinden düşmüştür. Cebinden düşen cüzdanın içinde Seniha'nın fotoğrafları bulunmuştur. Şeref Bey'i ziyarete gelmiş olan Aziz Paşa da durumdan haberdar olur. Şeref Bey'in Seniha'yı sevdiğini anlayan Aziz Paşa Şeref'in ebeveynleriyle görüşebilmeyi dilediğini ve onlara sormak istediği birkaç soru olduğunu söyler. Dr. Cemil Bey Aziz Paşa'ya kendisinin Şeref Bey'in babası olduğunu söyler. Bunun üzerine Aziz Paşa yapılması gereken tek şeyin Şeref Bey'le Seniha'nın evlenmesi olduğunu söyler. Böylece Şeref Bey'le Seniha hiç beklenilmeyen bir kolaylıkta evlenir.

Şeref-Seniha Çiftinin Evliliğinin İlk Zamanları Evlenmelerinin ardından bir süre geçtikten sonra evli çift, Narlı'dan her ayrıldıklarında Aziz Paşa Bursa'da kumar oynamaya gider. Seniha'yla Şeref Bey Aziz Paşa'nın bu çocuksu alışkanlığına nasıl engel olabileceklerini düşünürler. Kendini Aziz Paşa'ya kanıtlamak isteyen Şeref Bey çiftliğin geliştirilmesiyle ilgili yeni planlar yapar. Aziz Paşa Şeref Bey'in planlarını onaylayıp makul bulsa da bunların aşırı romantik hayaller olduklarını söyler. Şeref Bey de Aziz Paşa'nın bu görüşünü haklı bulur. Şeref Bey Seniha'yla olan evliliğini tamamen Dr. Cemil'e borçlu olduğunu anlar. Zira Seniha'ya yurt dışında çalışan bir memurun talip olduğu yalanını kendisi uydurmuş ve kızının uzak yere gitmesinden korkan Aziz Paşa'yı Seniha'nın Şeref Bey'le evlendirilmesi konusunda ikna etmiştir. Dr. Cemil Bey büyük bir ustalıklarla ikilinin evliliğe giden yolunu incelleme düşüncesindedir. Şeref Bey Seniha'yla evli olmaktan fazlasıyla memnundur. Birlikte çok mutlu olsalar da Şeref Bey aşırı utangaç olan eşinden sevildiğini kolay kolay duyamaz. Fakat Seniha tarafından sevildiğini bilmektedir.

I. Dünya Savaşı'nın Başlaması Şeref-Seniha çiftinin evliliği oldukça iyi gitmektedir ve ikili fazlasıyla mutludur. Aziz Paşa'nın çiftlikteki fazlalık topraklarını bir an evvel elden çıkarmaktan başka hiçbir sorunu yoktur. Fakat bir süre sonra Şeref Bey'in benliğindeki körelmiş bir duygu yeniden kendini gösterir. Şeref Bey büyük işler başarıp kendini kanıtlama arzusunda. Bir gün terasta gazete okuyan Aziz Paşa'dan Franz Ferdinand'ın Bosna'da öldürüldüğünü ve umumi harbin başlayacağı dedikoduların dolandığını öğrenirler. Bir gün mahalledeki bekçi Dünya Savaşı'nın başladığını haber verir. Savaşla ilgili havadisler ve gelişmeler yakından takip edilir. Seniha Şeref Bey için endişelenmeye başlar ve bu yüzden ilk defa bir gece uyumak üzere yatağa yattıklarında ona sarılır. Eşinin onun için endişelenip onu merak etmesi Şeref Bey'in hoşuna gider. Fakat kendi değerini başkalarına da göstermek isteyen Şeref Bey Seferberlik ilan edilmesinin ardından bir sabah asker alma şubesine başvuru yapar.

Şeref Bey'in Yazıcı Neferi Olması ve Savaşın Bireysel ve Toplumsal Etkileri Bursa'daki Ahz-ı Asker Şubesine başvuran Şeref Bey Harbiye'deki İhtiyat Zabıtları Mektebi'ne gitmek için başvuruda bulunur. Sağlık kontrolünden geçtiği sırada bir asker herhangi bir sağlık sorunu olup olmadığına dair bazı sorular sorar. Geçmişte böbreklerinden bir sağlık sorunu yaşamış olan Şeref Bey kendisine bu konu üzerine sorulan bazı sorulara istemsiz bir şekilde cevap verir. Kendisine bu soruları sormuş olan asker Şeref Bey'in yüzüne bakmadan odadan çıkabileceğini söyler. Çok daha ciddi sağlık sorunları yaşayan kişiler askere kabul edilmişken Şeref Bey'in başvurusu reddedilmiştir. İhtiyat Zabıtları Mektebi yerine Ahz-ı Asker Şubesine yazıcı neferi olarak alınır. Çanakkale'ye gönderilecek olan her asker Şeref Bey'in gözetiminden geçer. Çanakkale'de savaş devam ederken Bursa'daki gündelik hayat da devam etmektedir. Aziz Paşa'nın kumar oynamaya gittiğini Seniha'dan gizleyen Şeref Bey bir gün Aziz Paşa'nın isteği üzerine oyunlardan birine seyirci olarak katılır. Kumar oynayan zenginlerin savaştan nasıl para kazandıklarını dinleyen Şeref Bey yoksulların en temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta nasıl zorlandıklarını düşünür. Şeref Bey askerlik görevi sırasında kendini bu soruna bir çözüm bulmaya adanmaya karar verir. Savaş bazı zenginleri daha da zengin etmiştir ve kalabalık yığınlarınsa açlığa mahkûm olmasına sebep olmuştur.

Şeref Bey'in Vagon Şirketinde Kurye Olması Bursa'da buldukları dönemlerde Madam Burot pansiyonunda kalan ikiliyi Balıkesir'den Bursa'ya geri dönen Dr. Cemil ziyaret eder. Dr. Cemil Bey Şeref Bey'i kendisinden daha önce bahsetmiş olduğu Miralay Murat Bey'le tanıştıır. Özellikle ülkedeki savaş ve savaşla birlikte su yüzüne çıkan sorunlar üzerine konuşmaya başlanması üzerine Emekli Miralay Murat Bey ülkenin en büyük sorununun sevk ve nakliyat olduğunu söyler. Yeterli demiryolu ve vagon olmadığı için oldukça verimli topraklara sahip olunmasına rağmen üretilen gıda ürünleri gerekli yerlere götürülemedi. Vagon ticareti yapan Miralay Murat Bey, cephe gerisinde bu gibi sorunlarla ilgilenecek ve ülkenin ihtiyaçları doğrultusunda çalışacak insanlara ihtiyaç olduğunu söyler. Yıllarca çetecilik, komitacılık ve ticaret yapmış olan Miralay Murat Bey'in söylemlerinden etkilenen Şeref Bey kendisine yapılan iş teklifini kabul eder ve sürekli olarak yurt dışına çıkarak vagon üretimi ve ithalatı üzerine anlaşmalar yapar.

Şeref Bey'in Haksız Bir Şekilde Zenginleşmesi ve Şirkette Yükselmesi Şirkette kuryelik yapmaya başlayan Şeref Bey Sofya, Viyana ve birbirinden farklı Avrupa şehirleri arasında mekik dokur. Seniha Şeref Bey'in ne iş yaptığını anlamakta güçlük çeker. Onun bir asker mi yoksa tüccar mı olduğunu anlayamaz. Zira tam olarak ne iş yaptıklarını söylemeyen Şeref Bey ve Murat Bey de ortaya çıkan belirsizliğin sebebi olurlar. Şeref Bey Seniha'ya cephe gerisinde mücadele eden bir asker olduğunu söyler. Başlangıçta bu amaçla yola çıkmış olsa da yaptığı iş zamanla Şeref Bey'i fazlasıyla değiştirmiştir. Avrupa'nın başkentlerindeki en lüks otellerde kalıp restoranlarda yemek yiyen Şeref Bey en pahalı barlarda ve eğlence mekanlarında kentsoylularla içli dışlı olur. Özellikle gümrükten geçirmesi gereken şeyler konusunda gümrük memurlarıyla nasıl baş etmesi gerektiğini öğrenmiştir. Pahalı ve değerli aksesuarları ve kıyafetleri gümrükten geçirmek için gümrük memurlarına gerekli rüşvetleri verir. Miralay Murat Bey'in şirketinde çalışarak özellikle harpten zengin olan kişileri yakından tanıma fırsatı bulur. Bir davette gördüğü eski sınıf arkadaşı Bosnalı İdris, hayali araziler satarak ciddi miktarlarda paralar kazanmıştır. Bursa'ya her döndüğünde yaşanan değişimi yakından gözlemleme fırsatı bulan Şeref Bey, değişmeyen tek şeyin eşi Seniha olduğunu görür. Harpten sonra uluslararası bir şirketin yöneticisi olur.

Şeref Bey'le Seniha'nın Birbirinden Uzaklaşması Özellikle şirket sahipleri ve tüccarlar arasındaki önemli anlaşmalar kısa süren eğlencelerde, davetlerde, kumar masalarında, içkili sofralarda ve çeşitli dansların yapıldığı mekanlarda imzalanmaktadır. Bu tip etkinliklere katılan erkekler ve kadınlar genellikle tamamen Batının gelenekleri ve anlayışıyla hareket etmektedirler. Savaştan sonra bile kendisinde en ufak bir değişiklik olmamış olan Seniha'ya davetlere çarşafı gelir, içki içmez, dans etmez ve insanlarla olan samimiyetini oldukça ölçülü bir şekilde kurar. Şeref Bey Seniha'nın bu tutumu nedeniyle eline geçebilecek kârlı iş fırsatlarını kaybetmekten korkar. Büyük işlerin peşinden koşup gündüzleri lüks içinde yaşayan Şeref Bey akşamları evine döndüğünde Seniha'nın istediği gibi mütevazı bir hayat yaşıyor gibi yapmaktan yorulmuştur. Şeref Bey Seniha'nın fazlasıyla saf olduğunu ve gerçeklerden bihaber olduğunu düşünmektedir. Yaşlılıktan dolayı iyice duygusallaştığı için daha fazla ilgi görmek amacıyla hasta numarası yapan babasını ziyaret etmek isteyen Seniha'ya Şeref Bey engel olmaya çalışır. Çiftliğe dönmek isteyen Seniha'yla Şeref Bey arasında düşük tansiyonlu bir tartışma yaşanır. Seniha, kendisini sevip sevmediğini soran Şeref Bey'e ilk kez onu sevdiğini söyler. Böylece Şeref Bey Seniha'nın ince ve saf duygularının köreltiğini ve ilişkilerindeki tılsımın suistimal ve anlayışsızlık nedeniyle yitirilmiş olduğunu fark eder.

Şeref Bey'in Kendi Bencilliğinin Sonuçlarıyla Yüzleşmesi Gemlik'teki çiftliğe geri dönmeye ve bir süre babasının yanında kalmaya karar veren Seniha eşyalarını bavula yerleştirmektedir. Fakat Seniha'nın bazı kıyafetlerin yanına yakınlarıyla çekilmiş olduğu fotoğrafları da bavula koyduğunu görmesi üzerine endişelenir. Şeref Bey Seniha'nın temelli olarak Gemlik'e döndüğünü ve kendisinden ayrıldığını sanır. Şeref Bey Seniha'yla birlikte çekilmiş oldukları bir fotoğrafı da verir. Seniha onu almayı neredeyse unuttuğunu söyleyip alır ve bavulunu yerleştirir. Şeref Bey de Seniha'yla birlikte Gemlik'e gitmeye karar verir ve ikili birlikte yola çıkar. Bursa'ya varıldığında birçok çocuğun cenazesinin taşındığı görülür. Sevkiyat sorunları nedeniyle birçok çocuk ilaç sıkıntısı ve temel gıda maddelerinin eksikliği yüzünden çeşitli hastalıklardan hayatlarını kaybetmişlerdir. Bursalılar üstü kapalı bir şekilde çocukların ölümünden Şeref Bey'i suçladıklarını belli ederler. Artık Bursa'da sevilmeyen bir insan olduğunu anlayan ve eski hayatına geri dönemeyeceğini düşünen Şeref Bey oradan ayrılır.

Şeref Bey'in Hatalarını Kabullenip Af Dilemesi İş seyahatleri sayesinde çeşitli şehirlere giden Şeref Bey kendini sorgulamaya başlar. Arkadaşı İdris aracılığıyla tanışmış olduğu bir işadınının eşi olan Nezihe Hanım'la aralarında bir yakınlaşma olur. Seniha'yı unutmak ve eski hayatından kurtulmak için Nezihe'yle birlikte olmak ister. Bir gün Nezihe'nin evine davet edilen Şeref Bey'in onunla birlikte

olacağı sırada gözlerinin önüne Seniha gelir. Çok büyük kötülükler yaptığını ve inandığı her şeye ihanet ettiğini düşünen Şeref Bey en azından Seniha'yı aldatacak kadar düşmek istemez. Fakat iş insanı olup çocukların ölümüne sebep olacağına da inanmadığı gibi yakın gelecekte Seniha'yı da aldatacağını düşünür. Gemlik'teki çiftliğe dönen Şeref Bey Seniha'dan özür dileyip yapmış olduğu bütün kötülükler için af diler. Seniha Şeref Bey'e kendini büyük bir insan sandığı gibi büyük günahlar işlediğini zanneden büyük bir çocuk olduğunu söyler. Fakat varlıklı bir hayat yaşayıp Batı kültürü almış olan Seniha Şeref Bey'in obsesif ideallerinin ne kadar çocukça olduğunu bilmektedir. Yaşça daha küçük olsa da Seniha Şeref Bey'den daha olgundur. Şeref Bey'in başka kadınlarla birlikte olmadığına ve gerçekten üzgün olduğuna kanaat getiren Seniha onu affeder ve yeniden eskisi gibi olabileceklerini söyler. Şeref Bey ikinci bir şansa sahip olur.

Temalar

Toplumsal Sınıf Güntekin'in *Gizli El* adlı eserinde Osmanlı bürokrasisiyle aristokrasininin I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasındaki durumu gözler önüne serilir. Özellikle taşra vilayetlerinde görev yapan memurlar sorumluluktan tamamen kopmuş ve kendilerini tamamen eğlenceye vermeye başlamışlardır. Devletin önemli kurumlarında yüksek makamları işgal eden kişilerse servet biriktirmek ve kendi istikballerini refaha kavuşturmak amacıyla yasa dışı işlere girip iş adamlarıyla iş birliği yaparlar. Özellikle savaş döneminde doğru yerlere yatırım yapıp insanların ihtiyaç duyduğu ürünleri stokta tutup fiyat yükselten iş adamları ciddi meblağlarda kâr elde ederler. Savaş zamanlarında kentsoylu sınıfın ticaret alanında yapmış olduğu hilelerle nasıl varsıllaştığı ve yoksulların ölüme mahkûm edildiği eleştirel bir üslupla işlenir. Basit bir maliye memuruyken savaş ortamını fırsata çeviren Şeref Bey'in nasıl varsıllaştığı gerçekçi bir üslupla anlatılır.

Savaş Güntekin'in *Gizli El* adlı romanının ortaya çıkış serüveniyle ilgili vermiş olduğu ifadeye göre kendisi özellikle savaşta varsıllaşmış olan kişileri ve bu kişilerin devlet yetkilileriyle ne tarz ilişkiler kurduklarını anlatmak istemiştir. Fakat esere uygulanan sansür nedeniyle yazar anlatısının temelini bir aşk hikâyesine oturtmak zorunda kalmıştır. I. Dünya Savaşı birçok varsılın daha da varsıllaştığı ve yoksullarınsa açlıkla ölüme mahkûm oldukları bir olaydır. Ülkede üretilen temel gıda maddeleri ve diğer ürünler yeterli demiryolu ve vagon olmadığı için ihtiyaç sahibi yerlere ulaştırılamamaktadır. Bu yüzden Şeref Bey Miralay Murat Bey'in teşvikiyle vagon ticaretine girer. Şirketler ve devletler arasında yapılan anlaşmalar sayesinde kısa sürede büyük meblağlar kazanılır. Bu sırada devasa boyutlardaki kitleler toplu halde hayatlarını kaybeder. Özellikle Çanakkale Cephesi'nden bazı bölümlerde bahsedilmektedir.

Aşk Gemlik'e maliye memuru olarak atanan Şeref Bey, emekli askerî doktor Cemil Bey aracılığıyla Aziz Paşa'nın Narlı'daki çiftliğinde çalışmaya, Adnan adlı oğluna ders vermeye başlar. Aziz Paşa'nın Pangaltı'daki Fransız Lisesi'nden mezun olan Seniha adlı kızıyla tanışan Şeref Bey onu görür görmez âşık olur. Sınıfsal olarak Seniha'nın altında kalan Şeref Bey gururunu ve haysiyetini ezdirmemek için duygularını uzun süre eder. Hatta Seniha'ya olan sevgisinin anlaşılmasını için abartılı derecede kişisel bakımını ihmal eder. Seniha'yı başka erkeklerden kiskanen ve onunla birlikte olmak isteyen Şeref Bey, Dr. Cemil Bey'in yardımıyla sevdiği kadınla evlenmeyi başarır. Fakat evlendikten bir süre sonra yeniden şahsi hırslarına kapılan Şeref Bey sevdiği kadından uzaklaşmaya başlar. Zaman ve koşullar Şeref Bey'i neredeyse tamamen değiştirmiş olsa da Seniha hep aynı kalır. Varsıl bir iş adamı haline gelen Şeref Bey Seniha'yı yeniliğe kapalı, romantik, saf, utangaç bulmaya başlar. Şeref Bey modernleşmeyi olumsuz bir şekilde temsil ederken Seniha olumlu tarafını temsil eder. Hatalarını anlayan ve bunları kabullenen Şeref Bey Seniha'dan af diler. Seniha gerçekten pişman olduğuna inandığı Şeref Bey'i affedip yeniden yanına kabul eder.

Yabancılaşma Hukuk Fakültesinden mezun olduktan ve babasını kaybettikten sonra devlet memuru olup ülkesi için büyük işler başarmak isteyen Şeref Bey amacı doğrultusunda eyleme geçer. Gemlik'e maliye memuru olarak atanan Şeref Bey'in diğer memurlarının sorumsuzluğu ve umursamazlığına şahit olması üzerine umutlarını ve inançlarını yitirmeye başlar. Aziz Paşa'nın kızı Seniha'ya âşık olur ve onunla birlikte mütevazı bir hayatın tadını çıkarmaya başlar. Fakat evlendikten bir süre sonra Şeref Bey'in içindeki bazı ilkel duygular yeniden uyanır. Kendini kanıtlama ve büyük işler başarma hevesinde olan Şeref Bey I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine asker alma şubesine başvuru yapar. Fakat sağlık sorunları gerekçe gösterilerek kendisine şubede yazıcılık görevi verilir. Bir süre sonra Dr. Cemil Bey Şeref Bey'i Emekli Miralay Murat Bey'le tanıştırır. Savaş döneminde vagon şirketinde kuryelik yapmaya başlayan dünyayı gezer. Zaman içinde kişilik olarak tamamen değişen Şeref Bey başlangıçta ideallerine ve kişiliğine tamamen yabancılaşmıştır. Sınıf atlayarak doğup

büyüdüğü sınıfa yabancılaşmıştır. Varsillaşmak adına yaptığı etik ve yasa dışı işler nedeniyle birçok masum insan hayatını kaybeder.

İtibar “Romanda Şeref’in ihtiraslı ruh kimliğinin alt yapısını oluşturan narsistik eğilim de izlekler arasında yer alır. Şeref, memuriyetin ilk anlarından itibaren kendine aşırı güven duyan ve etrafındakilerden farklı olduğunu hisseden bir karakterdir. (...) “Rastgele bir adam olmadığını” göstermek isteyen Şeref, başkalarından farklı olmanın ihtirasındadır. Sıradan insan olmamak için kılık kıyafetinde bile diğer memurlardan farklı giyinen Şeref’in bu tavırlarının altında narsisizm görülür. Ancak onun narsisizminin temelinde, ulaşılmayacak olan nesnelere elde etmesinin etkisi söz konusudur. Onda aşağılık kompleksi, elde edilen nesnelere birlikte yerini bir üstünlük kompleksine, buna bağlı olarak da bir narsisizme bırakır” (Kanter 2008, 74).

Kişi İncelemesi

Şeref Bey (Açık/Kapalı/Sosyal/Sorumlu/Sorumsuz/Duygusal) Annesini kaybettikten sonra babasını da yirmi dört yaşındayken kaybetmiş olan Şeref Bey kendini kanıtama ve kendi değerini başkalarına kabul ettirme hırsıyla büyür. Hukuk Fakültesini bitirdikten sonra memur olmak amacıyla başvuruda bulunur. Gemlik’e maliye memuru olarak atanan Şeref Bey’in orada karşılaşmış olduğu manzara karamsarlığa ve hayal kırıklığına kapılmasına sebep olur. Zira kendi istikbali ve ülkesi için yapmayı düşündüğü şeyleri gerçekleştiremeyecek kadar küçük bir yere düşmüştür. Az da olsa Bursa’nın denize kıyısının olması onun ufkunu açar. Büyük işler başarmak ve sıradan bir insan olmadığını herkese kanıtlamak isteyen anlatı kişisi içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulmanın yolunu düşünür. Anadolu’ya gitmeyi düşündüğü bir zamanda Aziz Paşa’nın kızı Seniha’yla tanışır. Seniha’ya âşık olan karakter ona beslediği duyguların daha ağır basmasıyla hırslarını ve şahsi tutkularını unuttur. Fakat evliliğin sıradanlaşmasıyla birlikte Şeref Bey yeniden itibar kazanma gayesiyle yanıp tutuşur. Savaş zamanında asker alma şubesinde yazıcıyken vagon ticareti yapan bir şirketin kuryesi, daha sonra da idarecisi olur. Savaş döneminde ülkenin sayılı zenginlerinden biri haline gelen ve dünyayı gezmiş olan Şeref Bey doğup büyüdüğü toplumsal sınıfa yabancılaşmış ve kişilik olarak tamamen değişmiştir. Daha fazla kâr etmek için yasa ve etik dışı yollara başvurmuş ve birçok masum insanın ölümüne kasıtlı olmasa da katkı sağlamıştır. Fakat anlatının sonunda Şeref Bey hatasını anlayıp Seniha’dan özür diler.

Yalnız Genç yaşlarındayken ebeveynlerini kaybetmiş olduğu için bir yere ait olma ve kendini kanıtama ihtiyacı duyar: “Bütün azaplarım, ümitle ümitsizliğin boğuşmasından ileri gelen bütün buhranların bu meseleyi halledinceye kadardı. Şimdi artık ne o taraftan, ne bu taraftan olmadığını, iki arada, hatta bütün sınıflar arasında yapayalnız bir adam olduğumu görüyor ve buna üzülüyorum” (Güntekin 2018, 76).

Dalgin Yapmış olduğu bazı hatalardan dolayı kendini derin bir sorguya çeker: “Seniha’yı yatmağa gönderdim. Kendim, yarına yetişmesi mutlaka lazım gelen bir hesap işini bahane ederek çalışma odama indim. Muhakkak ki şimdi bu saatte hesapla uğraşıyorum masamın başında... Fakat, eski hayatımın hesabıyla” (Güntekin 2018, 14).

Sıkılğan Gemlik’in küçüklüğü ve gündelik hayatın kısırlığı onun her geçen gün daha sıkıntılı bir ruh haline bürünmesine sebep olur: “Aylar geçiyor, ben, bir türlü bu yeni hayata razı olamıyordum. Bir iki kere başka yere gitmek için fırsat çıktı. Fakat, Anadolu’nun daha içlerine dalmaktan korktum. Burada hiç olmazsa bir deniz vardı. Oralarda onu da kaybedecektim” (Güntekin 2018, 17).

Sitemkâr Gündelik rutinin sıkıcılığından dolayı isyan eder: “İlk aylarda memur hayatı bana çok sıkıcı göründü. Gündüz basık odalarda renksiz, ehemmiyetsiz şeylerle uğraşmak; rica yahut kavga etmek; yemek kısıntıları ve sigara külleriyle dolu masalara başını dayayıp uyuklamak... Akşamüstü kahve bahçelerinde bir parça dedikodu, maişetten şikayet... (...) Hep böyle, ölünceye kadar böyle” (Güntekin 2018, 14-15).

Hırslı Kendini başkalarına kanıtlamak ve ne kadar değerli olduğunu kabul ettirmek ister: “Ben sadece muvaffak olmak isteyen bir insanım. Bu şehri, bu memleketi susta durduran büyük işadamlarından biri... Böyleleri için büyük servetler kazanmak başta gelir. Benim için de öyle olmak tabiidir efendim... Fakat asıl zevkim, rastgele bir adam olmadığını göstermek, bu bakımsız memleket için büyük şeyler yapmak...” (Güntekin 2018, 20).

Aşık Seniha'ya aşiktir fakat maddi sebeplerden dolayı yanlış anlaşılmaktan korktuğu için duygularını itiraf etmeyecek kadar gururludur: “Tablodaki resim kadar uzak ve yabancı kalacağım ona. Fakat, bu, benim onu sevmeme engel olmayacak. Bilmiyorum hangi şair, galiba bir İngiliz şairi: “Ben sizi seviyorsam bundan size ne?” demiş. Ben, o kadar bile söyleyemeyecek, sezdirmeyecek kadar, zaafımı bir canavar kırıcılığı ile, bir namus gibi, koruyacak kadar mağrur olacağım” (Güntekin 2018, 36).

Yabancı “Çok yıprandığı muhakkak olan vücudumla gündüzlerimin bütün kuvveti, iki kelime ile iş ihtirasından ibaretti; dev mekanizmanın içinde kendimi, neyin nesi olduğumu farkedemediğim bir mesuliyetin mesulü, mutlak olarak hükmü yerine gelecek bir kaderin âleti hissetmedi” (Güntekin 2018, 109).

Narsist “Ben, sadece muvaffak olmak isteyen bir insanım. Bu şehri, bu memleketi susta durduran büyük işadamlarından biri... Böylesi için büyük servetler kazanmak başta gelir. Benim için de böyle olmak tabiidir efendim... Fakat asıl zevkim, rastgele bir adam olmadığımı göstermek, bu bakımsız memleket için büyük şeyler yapmak... Ben kendimde bu ruhu, hatta bu kabiliyeti görüyorum” (Güntekin 2018, 20).

Seniha (Açık/Kapalı/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) Aziz Paşa'nın Pangaltı'daki Fransız Lisesi'nde eğitim almış olan kızı Seniha Batı kültürüyle yetişmiştir. Oldukça akıcı Fransızcası olsa da Türkçesi yeterince iyi değildir. Varsıl bir ailede büyümüş ve Batılılar tarafından yetiştirilmiş olmasına rağmen Seniha Avrupalılar gibi giyinmez, onlar gibi davranıp onlar gibi yaşamaz. Zira Seniha Şeref Bey'in aksine sonradan görme bir kentsoylu değildir. Küçüklükten itibaren Şeref Bey'in tecrübe ettiği her şeyi görmüş olan Seniha Hanım, kişilik olarak kolayca bozulmaya maruz kalacak kadar iradesiz değildir. “Seniha, Şeref'in hedeflediği ve ihtirasla kavuşmak istediği sosyal çevrenin içinde doğmuş ve büyümüştür. Bu nedenle, yaşadığı çevrenin gürültülü, şatafatlı taraflarını sevmez ve bundan daima kaçmak ister” (Kanter 2008, 66). Her fırsatta Seniha'nın Şeref Bey'e göre çok daha olgun olduğu belirtilir. Şeref Bey'in aksine Seniha yalnızca sevdikleriyle birlikte mütevazı bir hayat yaşamak istemektedir. Açgözlülüğün sınırı olmadığını ve kendini açgözlülüğe kaptıran kişinin sahip olduğuyula yetinmeyip daima daha fazlasını isteyeceğini bilmektedir. Uzun bir süre Seniha Şeref Bey'in bu gerçeği kendi başına anlamasını ve kabullenmesini bekler. Seniha insana değer katan duyguların, düşüncelerin ve değerlerin korunması gerektiğine inanır. Şeref Bey'i bir çocuk saflığıyla sever.

Olgun “hem erkek hem de yaşça senden beş altı yas büyük olduğum halde, neden daima senin yanında çocuk kalıyorum ben? Meryem Ana gibi bir şey oldun sen benim için” (Güntekin 2018, 81).

Tokgözlü “Ben Gemlik'i tercih ediyorum Şeref... Beni en memnun edecek seyahat, çiftliğimize dönmek olacak, dedi” (Güntekin 2018, 15).

Düşünceli “Ben bir ot gibi yaşayıp öleceğim burada... Ben hiçbir!” diyordun... “Babanın yavaşmalarından ne farkım var benim bu çiftlikte?” diyordun... Bir erkeğin kendini küçülmüş görmesi tehlikelidir Şeref. Onun için İstanbul'da şansını denemeni istedim” (Güntekin 2018, 16).

Mütevazı “Baba-kız arasında küçük bir ağız dalaşı oldu. Kız, bu yeni arabanın tamamıyla lüzumsuz bir lüks olduğunu, kendisinin böyle şeyleri zaten sevmediğini söylüyordu. Paşa, onun dilinin altındakini çekinmeden açığa vurdu” (Güntekin 2018, 31).

Meraklı “Seniha, kitap okumayı seviyordu. Sık sık kütüphaneye girerek şiirler ve romanlar okuduğunu anlıyordum. Ders programımızı aşağı yukarı kendi yapıyor, bana çok şey bırakmıyordu. Benimki sadece kelimeler ve terkiplerden yukarı çıkmamaya, kuru ve yavan bir gramer hocası kalmaya çalışmaktan ibaretti” (Güntekin 2018, 45).

Karakterli “Benimki gibi bir iş muhiti olan insanını elbette yine o tempo ile yaşayan ve eğlenen bir muhiti olacaktı. Çarşaf, hâlâ eski çarşaf olmakla beraber, yüksek sosyete de hemen hemen kalkmıştı. Bir kapalı toplantıya sokaktan çarşafa geldiği halde, onu kapıda üstünden atarak soyunan kadın hâlâ bir gece eğlencesi için, sizin için gizli soyunmuş bir kadın tesiri yapıyordu” (Güntekin 2018, 122).

Tokgözlü “Kocası gündüzleri, birdenbire açılmış yeni kaderinin yolunda bütün ateşleri ve ihtiraslarıyla çırpınacak, fakat akşamları, ayağında terlikleri, sırtında pijaması, mavi abajurlu bir lambanın rüya gibi ışığı altında – Mesut muyuz? – Elbette mesuduz” (Güntekin 2018, 123).

Bilge “Makul olalım Şeref, dedi, zavallı Doktor ölünceye kadar bana daima şunu tekrar etmiştir: “O kendini büyük sanan “bir oyuncak çocuktur. Ona acımak ve... sevmek lazımdır... Sen ise, küçük yaşından beri çok büyüksün. Ona ana olacak kadar büyük”. Bu sözler hiç aklımdan çıkmamıştı” (Güntekin 2018, 150).

Doktor Cemil Bey (Açık/Sosyal/Sorumlu/Mantıklı) Anlatının norm karakterlerinden biri olan Cemil Bey emekli bir askerî doktordur. Emekli olduktan sonra Gemlik’e yerleşmiş olan karakter ihtiyaç sahibi herkesle ilgilenmeye ve hiçbir hastayı geri çevirmemeye başlamıştır. Doktor Cemil Bey Şeref Bey’in hayatını doğrudan etkiler. Eylemleriyle onun hayatına yön verip kökten değiştirir. Verdiği iletiler ve söylemleriyle Doktor Cemil Bey’in oldukça bilge ve etkin bir karaktere sahip olduğu görülür. “Olgun, bilgili ve kültürlü bir karakter olan doktor, hayatta kimsesi olmayan Şeref’in adeta babası yerindedir. Zaten Şeref’in Seniha ile evlenmesinde aracılık yapan, Seniha’yı Aziz Paşa’dan isteyen de bizzat Doktor Cemil’dir” (Kanter 2008, 66).

Duyarlı “ (...) sırf keyif için doktorluk ettiğini ve hastalardan para almadığını söylemişlerdi” (Güntekin 2018, 21).

Mütevazı “Hali vakti yerinde olduğu halde yerleşmek için Gemlik’ten başka yer bulamamak, keyif için doktorluk etmek ve para almamak! Bunlar benim için pek anlaşılacak şeyler değildi” (Güntekin 2018, 21).

Dostane “- Öyleyse mesele daha kolaylaştı, dedi. Sen bir parça tanımayı merak ediyordum. O kadar... Benim evim şu karşıdaki ağaçların arasında ağaran beyaz evdir; biz, onu gördüğümüz gibi, o da bizi ve tepedeki kireç kuyusunu görür” (Güntekin 2018, 21).

Etkin Kişilerin hayatlarına etki edip yön verir: “- Ben söyledim. Galatasaray’daki çocuğuna haftada birkaç gün ders vereceksin. Çocuğu bir iki dersten döndürmüşler... Beş, on lira geçer eline” (Güntekin 2018, 25).

Dürüst “- Züppelik yapma, dedi, senin de budala ve münasebetsiz tarafların var ama, başka türlü... Her neyse göreceksin” (Güntekin 2018, 26).

Yardımsever “Benim İttihatçı kodamanlardan bir yakın dostum var. İkimiz de ordudaydık. Kıymetli bir erkân-ı harp miralayıydı. Meşrutiyet’ten sonra askerliği bırakarak işi politikacılığa döktü. Bursa’da ona rest geldim. Senden bahsettim” (Güntekin 2018, 50).

Bilgili “Benim Farsçam, mekteplerde okunan Farisî’den ibaret olduğu için anlamıyordum. O, bunları beyit beyit tercüme ediyordu” (Güntekin 2018, 57).

Planlı “Ben, birdenbire kuru bir saman demeti gibi parlarken, Seniha’da da bana karşı bir meyil uyandığını fark etmişti. Sonradan öğrendiğime göre, Doktor, o saf görünüşü altında, bana yaptığına benzer oyunlarla Seniha’yı iskandil etmiş, bu saf çocuğu ustalıkla tuzaklara düşürmüştü ve uzun, beyaz kirpiklerinin içinde nasıl parladığını bildiğim gözleriyle aradığı şeyi bulmuştu. Hatta Seniha’nın kendine de kapalı kalmış bazı duygularını, azı gizli yaralarını örten deriyi ustalıkla kurcalamasını bilen doktor eliyle kurcalayıp açmaktan geri durmamıştı” (Güntekin 2018, 94).

Kaynakça

Güntekin, Reşat Nuri. *Gizli El*. İstanbul: İnkılâp Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret AŞ, 2018.

Kanter, M. Fatih. *Reşat Nuri Güntekin’in Romanlarında Yapı ve İzzet*. Doktora Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ: Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

Yazar, Suat. *Reşat Nuri Güntekin’in Eski Hastalık, Ateş Gecesi, Değirmen Romanlarının Olay Örgüsü, Şahıslar Kadrosu, Zaman ve Mekân Bakımından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Beykent Üniversitesi, İstanbul: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.